

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра соціології та політології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“03” 11 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АНТРОПОЛОГІЯ ВЛАДИ»

Спеціальність 032 Історія і археологія

Розробник
В.о. завідувача кафедри
розробника
Завідувач кафедри
спеціальності 032 Історія і
археологія
Гарант освітньої програми
спеціальності 032 Історія і
археологія
Декан факультету політичних
наук
Начальник НМВ

Лушагіна Т.В.

Броннікова Л.В.

Міронова І.С.

Підберезних І.Є.

Хмель А.О.

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2022 рік

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Назва дисципліни	Антропологія влади		
Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»		
Спеціальність	032 «Історія і археологія»		
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)		
Статус дисципліни	Вибіркова		
Курс навчання	5 курс		
Навчальний рік	2022-2023 н.р.		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	10	-	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	5,5 кредитів / 165 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	18	-
	– семінарські заняття (практичні, лабораторні, підгрупові)	36	-
	– годин самостійної роботи студентів	111	-
Відсоток аудиторного навантаження	33%	-	
Мова викладання	Українська		
Форма підсумкового контролю	залік	-	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Метою ознайомлення студентів з основними напрямками та підходами дослідження антропології влади, їхньою взаємодією із комплексом політичних та наукових дисциплін, способом аналізу політико-антропологічної проблематики в контексті найвпливовіших сучасних методологій.

Отже, **завданнями** дисципліни «Антропологія влади» є:

- навчити студентів розуміти місце і значення антропології влади в системі політичних наук;
- допомогти студентам-політологам сформувати цілісний погляд на природу етнічного, національного та націоналістичного;
- ознайомити студентів з предметом, методами, теоретичними основами антропології влади;
- визначити основні орієнтири для розуміння сутності традиційних суспільств та особливостей функціонування влади в таких суспільствах;
- розглянути феномен етнічності у широкому розумінні та особливості його формування;
- визначити базові засади антропології влади як галузі науки в Україні;
- сформувати навички самостійного мислення у студентів та понятійний апарат з проблем антропології влади.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК05	Застосування ключових політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
---	-------------	---

2.2. Передумови для вивчення дисципліни

Курс «Антропологія влади» покликаний поглибити та систематизувати знання студентів щодо особливостей організації влади у різних типах та формах суспільств, сучасних антропологічних теорій та концепцій. Зазначений курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами як «Філософія», «Політична філософія».

2.3. Очікувані результати навчання

Студенти повинні знати:

концептуальні знання з політичної антропології, які дають розуміння сутності влади, її функцій та ролі в традиційних суспільствах;

критичне осмислення особливостей і проблематики сучасних політико-антропологічних концепцій та варіантів розв'язання питань щодо влади в різних формах суспільств;

онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, антропологічні, феноменологічні константи та орієнтири, що зумовлюють процеси формування влади в суспільстві та дають уявлення про головні принципи теоретичної і практичної діяльності людини в державі та додержавних формах, з метою засвоєння критеріїв для експертних оцінок та способів їх фахового використання у різних сферах політичної практики.

Студенти повинні вміти:

- здійснювати аналітично-дослідну роботу; збирати та інтерпретувати наукову інформацію, обробляючи широкий масив літератури з антропології владних відносин;

- ставити конкретні цілі і завдання антропологічних досліджень та реалізовувати їх за допомогою обраних теоретичних підходів та методів;
- формувати антропологічну експертну думку через аналіз конфліктних, типових чи особливих ситуацій;
- оперувати різноманітними складовими теоретичної і практичної політичної антропології як у повсякденному житті і загальній соціальній практиці;
- полемізувати стосовно ключових проблем антропології влади, обираючи обґрунтоване рішення;
- розуміти природу онтологічних, гносеологічних, антропологічних, соціальних, культурних, правових, політичних, мовних та історичних явищ;
- давати оцінку стану і тенденціям розвитку антропології влади;

Студенти повинні володіти:

- соціобіологічними, расово-антропологічними та культурними аспектами владних відносин у сучасному політичному житті;
- навичками презентації учбових проєктів, навичками групової роботи;
- основними категоріями політичної антропології;
- навичками наукових досліджень політичних процесів і відносин, методами аналізу і інтерпретації уявлень про політику, державу і владу;
- навичками участі в дослідницькому процесі, уявленням про методи сучасної політичної науки та їх застосування в політологічних дослідженнях.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають вміння:

ПР07	Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел.
-------------	---

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1 Денна форма навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1.	Антропологія влади: джерела та методологія вивчення.	1	2	7
2.	Історія антропології влади	-	2	8
3.	Людина політична	1	2	8
4.	Соціобіологічні основи нерівності і влади	1	2	8
5.	Форми соціальної та політичної організації	1	2	8
6.	Особливості формування владних відносин в архаїчних суспільствах	1	2	8
7.	Аксіологічна система формування владних відносин: від архаїчного до постіндустріального суспільства	1	2	8
8.	Антропологія лідерства	2	4	8
9.	Антропологія насилля та триумфу	2	2	8
10.	Гендерна детермінація влади	2	4	8
11.	Ірраціональні форми мислення. Політичні символи та ритуали	2	4	8
12.	Політико-антропологічний характер гри. НОМО LUDENS	2	4	8
13.	Антропологічна експертиза політичних відносин та інститутів	1	2	8
14.	Актуальні проблеми політичної антропології	1	2	8
15.	<i>Контрольна робота</i>	-	2	-
Всього за курсом		18	36	111

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

4.1.1. План лекцій для денної форми навчання

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	1	Антропологія влади: джерела та методологія вивчення.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості формування владних відносин в архаїчних суспільствах. 2. Політична антропологія як наукова дисципліна 3. Історичні аспекти розвитку антропології влади
	1	Людина політична	<ol style="list-style-type: none"> 1. Людина політична в традиційному, індустріальному і постіндустріальному суспільстві. 2. Прометеева людина: філософія техніцизму; техносфера і ноосфера. 3. Парадокси «цивілізації дозвілля». 4. Тасмниця народження сучасної масової людини, імпульсивність мас. 5. Кінець соціального: феномен «порожньої свідомості».
Лекція 2	1	Соціобіологічні основи нерівності і влади	<ol style="list-style-type: none"> 1. Біологічний базис соціальної та політичної поведінки. Соціальна поведінка тварин: покора-непокора, ієрархічні особливості, ритуали. 2. Агоністичні і кооперативні відносини людини. Поведінкові стереотипи. 3. Агресія за К. Лоренцом. Теорія біологічних основ соціальної поведінки Е. Вілсона. 4. Вікова нерівність. Американський та вітчизняний досвід ейд-жизму. 5. Статеві стратифікація. Домінування чоловіків і підкорення жінок. 6. Персоналізація та перетворення простору. Рівні територіальних відносин. 7. Расово-антропологічна специфіка соціальних груп архаїчних та цивілізованих суспільств.
	1	Форми соціальної та політичної організації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перші форми суспільної самоорганізації людини. 2. Контрольовані утворення і автономні анклавні в суспільному житті XVIII ст 3. Масонство і його вплив на ідейну еволюцію і організаційні форми громадського руху наприкінці XVIII - початку XIX ст. 4. Особливості політичної поведінки радянської епохи.
Лекція 3	1	Особливості формування владних відносин в	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політичні відносини в індустріальних і неіндустріальних суспільствах: <ol style="list-style-type: none"> а) речові та особистісні відносини б) багатство і престиж

		архаїчних суспільствах	<p>в) товар і дар</p> <p>2. Гемайншафт і гезельшафт. Престижна економіка.</p> <p>3. Роботи М. Мосса про дарообмін. Феномен потлача.</p> <p>4. Реціпрокація та редистрибуція К. Поланьї.</p>
	1	Аксіологічна система формування владних відносин: від архаїчного до постіндустріального суспільства	<p>1. Ціннісні пріоритети антропології влади</p> <p>2. Політична людина в різних культурних та цивілізаційних традиціях.</p> <p>3. Свідомість сучасної людини як простір зіткнення національної традиції з продуктами всесвітнього духовного виробництва.</p> <p>4. Дилема моральної автентичності та практичної ефективності в політичному дискурсі.</p>
Лекція 4	2	Антропологія лідерства	<p>1. Форми лідерства в додержавному суспільстві.</p> <p>2. Концепція «неолітичної революції» Г.Чайлда та її сучасна оцінка.</p> <p>3. Історія та основні характеристики теорії вождизму. Археологічні та етнографічні приклади вождизму.</p> <p>4. Інститут бігмена (bigman). Відмінність влади бігмена та влади вождя.</p> <p>5. Вождизм і його альтернативи. Істерія концепції.</p>
Лекція 5	2	Антропологія насилля та тріумфу	<p>1. Насилля як явище культури. Європейський варіант «насилля» як світовий еталон.</p> <p>2. Етологічні дослідження К. Лоренца. Агресія як інстинкт.</p> <p>3. Антропологічна теорія насилля Р.Жірара. Теорія мімесису Ф. Лаку-Лабарта.</p> <p>4. Антропологія «бажання». «Бажання» як рушій політичного насилля.</p> <p>5. Феномен тріумфу. Місце тріумфу в механізмах влади.</p>
Лекція 6	2	Гендерна детермінація влади	<p>1. Манчестерські дослідження гендеру і влади в організаціях.</p> <p>2. Чоловіче домінування в міфології і владних практиках. Влада (вплив) жінок: проблема невидимості.</p> <p>3. Фемінізм та релігія.</p> <p>4. Портрети політиків в чоловічому та жіночому дискурсі. Жіночі та чоловічі біографії: стереотипи самопрезентації в політиці.</p> <p>5. «Жіноча мова» в контексті патріархатних стратегій влади.</p>
Лекція 7	2	Ірраціональні форми мислення.	<p>1. Сакральні функції влади. Заборона як форма поведінки. Магічна складова владних відносин.</p>

		Політичні символи та ритуали	<ol style="list-style-type: none"> 2. Влада як символ. 3. Обрядовість владних відносин. Сучасні атакізми символізації владних відносин. 4. Особливості та значення ритуалів в політиці.
Лекція 8	2	Політико-антропологічний характер гри. HOMO LUDENS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гра як постійний феномен людського існування (докази). 2. Концепції гри (І.Хейзінг, Е.Берн). Характеристики гри-agon, гри alea, гри-mimicry та гри-ilinx. 3. Перенесення ігрових характеристик в політику (змагання, азарт, симуляція, запаморочення). 4. Спорт як переадресація агресії.
Лекція 9	1	Антропологічна експертиза політичних відносин та інститутів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття антропологічна експертиза політичних відносин. 2. Форми і практичні прийоми експертизи політичних відносин, інститутів і процесів. 3. Встановлення відповідності між політичним задумом і результатом. 4. Критерії антропологічної експертизи. Совість, відповідальність, обов'язок як складові критерію.
	1	Актуальні проблеми політичної антропології	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальнофілософські проблеми знання про людину. Сучасна людина в «кривому дзеркалі» політичної науки. 2. Десакралізація світу політичного. «Криклива меншість» та «мовчазна більшість» в політиці. 3. Феномен приватизованого майбутнього. 4. Суспільство політичної вистави.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

4.2.1. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять для денної форми навчання

№ семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Антропологія влади: джерела та методологія вивчення	1. Особливості формування владних відносин в архаїчних суспільствах. 2. Політична антропологія як наукова дисципліна 3. Наведіть приклади побуту сучасних архаїчних соціумів
Семінар 2	2	Історія антропології влади	1. Витоки антропології влади. Основні теорії антропології влади: а) британський функціоналізм (класичний та структурний функціоналізм) б) французький структуралізм в) американський неоеволюціонізм г) теорія політогенезу 2. Становлення антропології влади в Україні.
Семінар 3	2	Людина політична	1. Людина політична в традиційному, індустріальному і постіндустріальному суспільстві. 2. Прометеева людина: філософія техніцизму; техносфера і ноосфера. 3. Парадокси «цивілізації дозвілля». 4. Таємниця народження сучасної масової людини, імпульсивність мас. 5. Кінець соціального: феномен «порожньої свідомості». 6. Напишіть доповідь на тему «П'єр Бурдьє та концепція габітуса»
Семінар 4	2	Соціобіологічні основи нерівності і влади	1. Біологічний базис соціальної та політичної поведінки. Соціальна поведінка тварин: покора-непокора, ієрархічні особливості, ритуали. 2. Агоністичні і кооперативні відносини людини. Поведінкові стереотипи. 3. Агресія за К. Лоренцом. Теорія біологічних основ соціальної поведінки Е. Вілсона. 4. Вікова нерівність. Американський та вітчизняний досвід ейд-жизму. 5. Статеві стратифікація. Домінування чоловіків і підкорення жінок. 6. Персоналізація та перетворення простору. Рівні територіальних відносин. 7. Расово-антропологічна специфіка соціальних груп архаїчних та цивілізованих суспільств.
Семінар 5	1	Форми соціальної та політичної	Перші форми суспільної самоорганізації людини. Перші політичні об'єднання та партії

		організації	Масонство і його вплив на ідейну еволюцію і організаційні форми громадського руху наприкінці XVIII - початку XIX ст.
Семінар 6	2	Особливості формування владних відносин в архаїчних суспільствах	1. Політичні відносини в індустріальних і неіндустріальних суспільствах: а) речові та особистісні відносини б) багатство і престиж в) товар і дар 2. Гемайншафт і гезельшафт. Престижна економіка. 3. Роботи М. Мосса про дарообмін. Феномен потлача. 4. Реципрокація та редистрибуція К. Поланьї.
Семінар 7	2	Аксіологічна система формування владних відносин: від архаїчного до постіндустріального суспільства	1. Політична людина в різних культурних та цивілізаційних традиціях. 2. Свідомість сучасної людини як простір зіткнення національної традиції з продуктами всесвітнього духовного виробництва. 3. Дилема моральної автентичності та практичної ефективності в політичному дискурсі.
Семінар 8	4	Антропологія лідерства	1. Форми лідерства в додержавному суспільстві. 2. Концепція «неолітичної революції» Г.Чайлда та її сучасна оцінка. 3. Історія та основні характеристики теорії вождизму. Археологічні та етнографічні приклади вождизму. 4. Інститут бігмена (bigman). Відмінність влади бігмена та влади вождя. 5. Вождизм і його альтернативи. Історія концепції. 6. Письмове завдання: Розкрийте особливості формування лідерства в сучасних субкультурних общинах.
Семінар 9	2	Антропологія насилля та триумфу	1. Насилля як явище культури. Європейський варіант «насилля» як світовий еталон. 2. Етологічні дослідження К. Лоренца. Агресія як інстинкт. 3. Антропологічна теорія насилля Р.Жірара. Теорія мімесису Ф. Лаку-Лабарта. 4. Антропологія «бажання». «Бажання» як рушій політичного насилля. 5. Феномен триумфу. Місце триумфу в механізмах влади. 6. Письмове завдання: Напишіть доповідь на тему «Триумф як історичний феномен»
Семінар 10	4	Гендерна детермінація влади	1. Манчестерські дослідження гендеру і влади в організаціях. 2. Чоловіче домінування в міфології і владних практиках. Влада (вплив) жінок: проблема невидимості. 3. Фемінізм та релігія.

			<p>4. Портрети політиків в чоловічому та жіночому дискурсі. Жіночі та чоловічі біографії: стереотипи самопрезентації в політиці.</p> <p>5. «Жіноча мова» в контексті патріархатних стратегій влади.</p> <p>6. Письмове завдання: Зробіть дослідження на тему «Антропология чоловічої та жіночої політичної влади» (використовуючи приклади із історії)</p>
Семінар 11	4	Ірраціональні форми мислення. Політичні символи та ритуали	<p>1. Сакральні функції влади. Заборона як форма поведінки. Магічна складова владних відносин.</p> <p>2. Влада як символ. Підготуйте презентацію на одну із тем:</p> <p>а) архітектурні символи влади б) тварини як символи влади в) «тіло» як символ влади г) ім'я як символ влади</p> <p>3. Обрядовість владних відносин. Сучасні атавізми символізації владних відносин.</p> <p>4. Особливості та значення ритуалів в політиці. Підготуйте презентацію на одну із тем:</p> <p>а) ініціація б) коронація в) фієста г) інаугурація д) поховання.</p>
Семінар 12	4	Політико-антропологічний характер гри. HOMO LUDENS	<p>1. Гра як постійний феномен людського існування (докази).</p> <p>2. Концепції гри (І.Хейзінг, Е.Берн). Характеристики гри-agon, гри alea, гри-mimicry та гри-ilinx.</p> <p>3. Перенесення ігрових характеристик в політику (змагання, азарт, симуляція, запаморочення).</p> <p>4. Спорт як переадресація агресії.</p> <p>5. Письмове завдання: Проведіть антропологічне дослідження на тему «Азарт в політиці: особливості та наслідки» (використовуючи приклади з історії та сучасності)</p>
Семінар 13	2	Антропологічна експертиза політичних відносин та інститутів	<p>1. Поняття антропологічна експертиза політичних відносин.</p> <p>2. Форми і практичні прийоми експертизи політичних відносин, інститутів і процесів.</p> <p>3. Встановлення відповідності між політичним задумом і результатом.</p> <p>4. Критерії антропологічної експертизи. Совість, відповідальність, обов'язок як складові критерію.</p>
Семінар 14	2	Актуальні	<p>1. Загальнофілософські проблеми знання про</p>

		проблеми політичної антропології	людину. Сучасна людина в «кривому дзеркалі» політичної науки. 2. Десакралізація світу політичного. «Криклива меншість» та «мовчазна більшість» в політиці. 3. Феномен приватизованого майбутнього. 4. Суспільство політичної вистави. 5. Письмове завдання: Підготуйте доповідь на тему «Феномен віртуалізації сучасної політики»
Семінар 15	2	<i>Контрольна робота</i>	Написання контрольної роботи

4.3. Завдання для самостійної роботи

4.3.1. Теми та типовий план самостійної роботи

Ключовим завданням для самостійної роботи є написання есе.

Творча робота (есе) – вид самостійної роботи студентів з написання короткого, вільного прозового твору, міркування невеликого обсягу з вільною композицією. Есе виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного питання.

Творча робота має містити чіткий виклад суті поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, висновки, узагальнюючі авторську позицію з поставленої проблеми.

Побудова есе - це відповідь на питання чи розкриття теми, яка заснована на класичній системі доказів.

Структура есе. Вступ – суть і обґрунтування вибору теми. Воно складається з ряду компонентів, пов'язаних логічно і стилістично. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на яке необхідно знайти відповідь в ході дослідження.

Основна частина – теоретичні основи обраної проблеми та виклад основного питання. Дана частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних і позицій з цього питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головну складність.

Висновок – узагальнення й аргументовані основні положення теми із зазначенням сфери її застосування.

Тематика есе

1. Історичні та психологічні форми влади в роботі М.Блока «Феодалне суспільство».
2. Концепція сегментарної держави А. Саутхолла.
3. Сакральність влади в працях М.Абеле та Ж.Баландье.
4. Концепція К.Леві-Стросса в роботі «Структурна антропологія».
5. Типологія архаїчної влади Ж.Баландье.
6. Особливості становлення політичної антропології в Україні.
7. Ідея вікової стратифікації в роботі Г.Шурца «Вікові класи та чоловічі союзи»
8. Етнографічні приклади інституту бігмена
9. Етнографічні приклади вождизму
10. Магічна складова влади
11. Звинувачення у чаклунстві як здійснення влади
12. Жертвоприношення як дяка за дарування та отримання влади.
13. Африканські шляхи смерті та потойбіччя
14. Сучасні атавізми символізації владних відносин.
15. Символіка смерті правителя (вождя).
16. Спорт як переадресація агресії
17. Релігійні та світські підходи до проблеми критерію сенсу людського життя.
18. Суспільство політичної вистави

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Ноутбук з підключенням до мережі Інтернет та проектор.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Тестові питання для підсумкової контрольної роботи з дисципліни:

Контрольна робота

- 1. Назвіть елемент колективної поведінки, які служать культурними бар'єрами для відділення членів своєї групи від чужої:**
 - А) ритуал
 - Б) символ
 - В) агресія
- 2. Етологи вважають, що найбільш надійний спосіб боротьби з агресією – це:**
 - А) переорієнтування
 - Б) ритуальні танці
 - В) вивільнення агресії
- 3. Що вивчає наука «етологія»?**
 - А) поведінку людей
 - Б) поведінку тварин
 - В) поведінку птахів
- 4. В архаїчних соціумах вікова детермінація проявлялася у**
 - А) перерозподілі праці та здобичі,
 - Б) їстівних табу, знаковій символіці.
 - В) всі відповіді правильні
- 5. Які функції виконували чоловіки в архаїчних суспільствах відповідно до досліджень політичних антропологів**
 - А) репродуктивні та військові
 - Б) потестарні та військові
 - В) зовнішні та внутрішні
- 6. Пірамідальна соціальна організація від вищих рівнів до нижчих носить назву:**
 - А) нерівність
 - Б) ієрархія
 - В) стратифікація
- 7. Історично розвинена сукупність відносин між людьми, що склалася на основі постійної зміни форм і умов їх діяльності в процесі взаємодії з обмеженою і необмеженою природою називається:**
 - А) місто-поліс
 - Б) держава
 - В) суспільство
- 8. Суспільство з аграрним укладом, з переважанням натурального господарства, становою ієрархією, малорухомими структурами і заснованими на традиції способом соціокультурної регуляції називається:**
 - А) доіндустріальним
 - Б) індустріальним
 - В) постіндустріальним
- 9. Термін «постіндустріальне суспільство» виникає в 50-ті роки у:**
 - А) Китаї
 - Б) США
 - В) Франції
- 10. Одним з тих, хто найбільш докладно розглянув відмінності між індустріальними і доіндустріальними товариствами, був німецький соціолог:**
 - А) О. Тоффлер
 - Б) Д. Белл
 - В) Ф. Тенісс

11. Назвіть основні соціальні інститути гемайншафту.

- А) сім'я та родина
- Б) община
- В) всі відповіді правильні

12. Культура гесельшафту базується на:

- А) системі світських цінностей
- Б) поведінці громадян, що опосередковується системою формального права
- В) всі відповіді правильні

13. Символізм приманний майже всім примітивним соціумам, а його головна роль полягає у

- А) передачі історичної пам'яті
- Б) маркуванні владних статусів індивідів
- В) передачі інформації

14. Слово «символ» прийшло до нас з

- А) Стародавнього Єгипту
- Б) народів Шумері
- В) Стародавньої Греції

15. Дослідники в якості основних символів влади виокремлюють

- А) ім'я, як символ влади
- Б) тіло як символ влади
- В) всі відповіді правильні

5.2. Питання для підготовки до заліку

1. Предмет і об'єкт антропології влади. Категорії антропології влади.
2. Основні принципи антропології влади.
3. Загальні методологічні принципи дослідження взаємозв'язку людини і політики.
4. Витоки антропології влади.
5. Людина політична в традиційному, індустріальному і постіндустріальному суспільстві.
6. Прометеева людина: філософія техніцизму; техносфера і ноосфера.
7. Парадокси «цивілізації дозвілля».
8. Таємниця народження сучасної масової людини, імпульсивність мас.
9. Кінець соціального: феномен «порожньої свідомості».
10. Біологічний базис соціальної та політичної поведінки.
11. Соціальна поведінка тварин: покора-непокора, ієрархічні особливості, ритуали.
12. Агоністичні і кооперативні відносини людини.
13. Поведінкові стереотипи.
14. Агресія за К. Лоренцом.
15. Теорія біологічних основ соціальної поведінки Е. Вілсона.
16. Вікова нерівність. Американський та вітчизняний досвід ейд-жизму.
17. Статеві стратифікація. Домінування чоловіків і підкорення жінок.
18. Персоналізація та перетворення простору. Рівні територіальних відносин.
19. Расово-антропологічна специфіка соціальних груп архаїчних та цивілізованих суспільств.
20. Перші форми суспільної самоорганізації людини.
21. Масонство і його вплив на ідейну еволюцію і організаційні форми громадського руху наприкінці XVIII - початку XIX ст.
22. Політичні відносини в індустріальних і неіндустріальних суспільствах
23. Гемайншафт і гезельшафт.
24. Престижна економіка.
25. Роботи М. Мосса про дарообмін.
26. Феномен потлача.

27. Реціпрокація та редистрибуція К. Поланьї.
28. Форми лідерства в додержавному суспільстві.
29. Концепція «неолітичної революції» Г.Чайлда та її сучасна оцінка.
30. Історія та основні характеристики теорії вождизму.
31. Археологічні та етнографічні приклади вождизму.
32. Інститут бігмена (bigman).
33. Відмінність влади бігмена та влади вождя.
34. Вождизм і його альтернативи.
35. Насилля як явище культури. Європейський варіант «насилля» як світовий еталон.
36. Етологічні дослідження К. Лоренца. Агресія як інстинкт.
37. Антропологічна теорія насилля Р.Жірара.
38. Теорія мімесису Ф. Лаку-Лабарта.
39. Антропологія «бажання» як рушій політичного насилля.
40. Феномен тріумфу. Місце тріумфу в механізмах влади.
41. Манчестерські дослідження гендеру і влади в організаціях.
42. Чоловіче домінування в міфології і владних практиках.
43. Влада (вплив) жінок: проблема невидимості.
44. Фемінізм та релігія.
45. Портрети політиків в чоловічому та жіночому дискурсі.
46. Жіночі та чоловічі біографії: стереотипи самопрезентації в політиці.
47. «Жіноча мова» в контексті патріархатних стратегій влади.
48. Ціннісні пріоритети політичної антропології.
49. Політична людина в різних культурних та цивілізаційних традиціях.
50. Свідомість сучасної людини як простір зіткнення національної традиції з продуктами всесвітнього духовного виробництва.
51. Дилема моральної автентичності та практичної ефективності в політичному дискурсі.
52. Сакральні функції влади.
53. Заборона як форма поведінки.
54. Магічна складова владних відносин.
55. Влада як символ.
56. Обрядовість владних відносин. Сучасні атавізми символізації владних відносин.
57. Особливості та значення ритуалів в політиці.
58. Гра як постійний феномен людського існування (докази).
59. Концепції гри (І.Хейзінг, Е. Берн).
60. Характеристики гри-agon, ігри alea, гри-mimicry та ігри-ilinx.
61. Перенесення ігрових характеристик в політику (змагання, азарт, симуляція, запаморочення).
62. Поняття антропологічна експертиза політичних відносин.
63. Форми і практичні прийоми експертизи політичних відносин, інститутів і процесів.
64. Встановлення відповідності між політичним задумом і результатом.
65. Критерії антропологічної експертизи. Совість, відповідальність, обов'язок як складові критерію.
66. Сучасна людина в «кривому дзеркалі» політичної науки.
67. Десакралізація світу політичного.
68. «Криклива меншість» та «мовчазна більшість» в політиці.
69. Феномен приватизованого майбутнього.
70. Суспільство політичної вистави.

5.3. Зразок «нульового» варіанту залікового білету

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П.Могили

Рівень вищої освіти – магістр

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія і археологія»

Навчальна дисципліна

АНТРОПОЛОГІЯ ВЛАДИ

Варіант № 0

1. Етологічні дослідження К. Лоренца. Агресія як інстинкт. (15 балів).
2. Магічна складова владних відносин. (15 балів).

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук. Протокол № ___ від «___» 20__ року.

Завідувач кафедри
Екзаменатор

Л.В.Броннікова
Т.В.Лушагіна

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку та екзамені згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни «Політична антропологія та етнополітика» застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

6.1.1. Денна форма навчання

6 семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено мінімум 10 відповідей)	10 x 5 = 50	Протягом семестру
2.	Підсумкова контрольна робота (тестування)	10	Протягом семестру
3.	Есе	10	Протягом семестру
4.	Залік	30	Іспитова сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 4 бали. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;

- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання вміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Творча робота (есе) – вид самостійної роботи студентів з написання короткого, вільного прозового твору, міркування невеликого обсягу з вільною композицією. Есе виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного питання.

Творча робота має містити чіткий виклад суті поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, висновки, узагальнюючі авторську позицію з поставленої проблеми.

Побудова есе - це відповідь на питання чи розкриття теми, яка заснована на класичній системі доказів.

Структура есе. Вступ – суть і обґрунтування вибору теми. Воно складається з ряду компонентів, пов'язаних логічно і стилістично. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на яке необхідно знайти відповідь в ході дослідження (20% оцінки).

Основна частина – теоретичні основи обраної проблеми та виклад основного питання. Дана частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних і позицій з цього питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головну складність (60% оцінки).

Висновок – узагальнення й аргументування основних положень теми із зазначенням сфери її застосування (20% оцінки).

Підсумкова контрольна робота (тестування).

Критеріями оцінювання виступають: правильна відповідь на одне тестове питання 1 бал (1x10=10).

6.3. Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

1. Баландые Ж. Політична антропологія / Ж. Баландые. – К.: Альтпрес, 2002. – 252 с.
2. Кравець А. Влада в традиційних суспільствах як основний предмет дослідження політичної антропології / А. Кравець // Вісник Дніпропетровського університету. – 2010. – Вип. 10. – С. 171 – 177.
3. Кравець А.Ю. Політична антропологія / Монографія. – Дніпропетровськ, 2012. – 178 с.
4. Левенець Ю. Політична антропологія як парадигма політико-філософської рефлексії // Соціогуманітарні проблеми людини. - № 4. – 2010. – С. 129–142.
5. Лушагіна Т.В. Діалектика статі в структурі організації влади архаїчного соціуму/ Лушагіна Т.В., Сінько В.В. // Наукові праці. Політологія. - Миколаїв, 2018. - Том 324, № 302. – С. 23-26.
6. Матвієнків С.М. Політична антропологія. Хрестоматійні матеріали до курсу. – Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В. Стефаніка, 2021. – 78 с.
7. Мельник В. М. Дослідницькі групи та школи політичних антропологів: нова класифікація // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. – 2019. – Вип. 24. – С. 171-183.
8. Мельник В. М. Три етапи становлення політичної антропології // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. – Львів, 2019. – Вип. 23. – С. 190-195.
9. Мельник В. Теоретична конструкція політичної антропології / В. Мельник // Гілея. – 2013. – Вип. 113. – С. 348-359.
10. Мельник В.М. Політична антропологія: що та яким чином вона вивчає? / В. Мельник // Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах: Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 19 листопада 2020 року. – Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. – С. 130-133.
11. Менцвель Анджей. Антропологічна уява / Анджей Менцвель. – К.: Юніверс, 2012. - 380 с.
12. Опішняк С. Антропологія влади: становлення уявлень та сучасний стан / С. Опішняк // Прикарпатський юридичний вісник. – 2019. – Випуск 2(27). – С. 8-13.
13. Політична антропологія [Текст] : Навчальний посібник / М. Ф. Юрій, В. І. Павлюк. - К. : Дакор, 2008. - 408 с.
14. Сегеда С. Розвиток антропології в Україні / Антропологія: Навч. посібник. К.: Либідь, 2001. С. 30-43.
15. Ситніченко Л. Засади та принципи політичної антропології Штефана Госепата / Л. Ситніченко // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2018. – Випуск 1–2 (163–164). – С. 69-84.
16. Шабанов М. О. Політична антропологія : навчально-методичний посібник / М.О.Шабанов. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 130 с.